

УДК 347 440:378

[https://doi.org/10.52058/2786-5274-2023-1\(15\)-446-459](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2023-1(15)-446-459)

Теловата Марія Теодозіївна доктор педагогічних наук, професор, заслужений працівник освіти України, заступник директора з наукової роботи, Інститут професійної освіти НАПН України, пров. Віто-Литовський, 98-А, м. Київ, <https://orcid.org/0000-0001-9514-1663>

Борисенко Ірина Василівна кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри іноземних мов, Академія Державної пенітенціарної служби, м. Чернігів, <https://orcid.org/0000-0002-1191-3126>

Міршук Олексій Євгенович кандидат педагогічних наук, доцент, начальник кафедри соціально-гуманітарних дисциплін гуманітарного факультету, Національна академія Національної гвардії України, <https://orcid.org/0000-0003-1871-5453>

Мердова Ольга Миколаївна кандидат юридичних наук, доцент, завідувач кафедри адміністративно-правових дисциплін факультету №2, Донецький державний університет внутрішніх справ, <https://orcid.org/0000-0003-0769-2364>

Крусь Оксана Петрівна кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри історії, теорії музики та методики музичного виховання, Рівненський державний гуманітарний університет, вул. Пластова, 31, м. Рівне, <https://orcid.org/0000-0002-9746-5554>

ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ ЯК ВИКЛИК СУЧАСНОЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ: МЕТОДИКО-ПРАВОВИЙ ВИМІР

Анотація. Стаття присвячена дослідженню проблемних аспектів надання освітніх послуг закладами вищої освіти. У контексті реалізації освітніх реформ неодмінним є створення новітньої форми навчання, яка б відповідала запитам та потребам, що виставляються до інноваційної освіти, і гарантувала б оперативну виконання фундаментальних освітніх програм. Внаслідок різкого переходу до дистанційного навчання, заклади вищої освіти (як в Україні, так і в усьому світі) зіткнулися не лише з труднощами щодо організації та проведення занять у дистанційному режимі (включаючи технічні та комунікаційні проблеми), а й із проблемою дотримання балансу суспільних інтересів та принципу автономії вищих навчальних закладів.

Акцентовано увагу на тому, що вирішення проблем правового регулювання надання освітніх послуг в Україні має здійснюватися з

урахуванням того, що активізація дистанційної форми навчання в Україні – це вимушений захід, пов'язаний із запровадженням карантину, але в подальшому повинна стати ведучою стратегією повсюдного впровадження у освітній процес зазначеної форми навчання. Крім того, зроблено висновок про доцільність вжиття певних заходів, необхідних для успішної реалізації дистанційних програм навчання в умовах безпечного цифрового середовища, шляхом внесення відповідних змін до чинних нормативно-правових актів України.

На основі аналізу можемо констатувати, що в системі дистанційного навчання визначальними методами управління навчальною діяльністю та способами навчання виступають програмно-апаратні засоби, що працюють на основі ІКТ, комунікаційних мереж та систем, й застосовуються суб'єктами навчального процесу (які є віддаленими між собою) під керівництвом викладача.

Ключові слова: заклади вищої освіти, освітні послуги, освітні реформи; інноваційна освіта; дистанційне навчання, інформаційно-комунікаційні технології.

Telovata Maria Teodoziivna Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Honored Worker of Education of Ukraine, Deputy Director of Research, , Institute of Vocational Education of National Academy of Sciences of Ukraine, 98-A Vito-Lytovskiy Ave., Kyiv, <https://orcid.org/0000-0001-9514-1663>

Borisenko Iryna Vasylivna Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Head of the Department of Foreign Languages, Academy of the State Penitentiary Service, Chernihiv, <https://orcid.org/0000-0002-1191-3126>

Mirshuk Oleksiy Evgenovich Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Head of the Department of Social and Humanitarian Disciplines of the Faculty of Humanities, National Academy of the National Guard of Ukraine, <https://orcid.org/0000-0003-1871-5453>

Merdova Olga Mykolaivna Candidate of Legal Sciences, Associate Professor, Head of the Department of Administrative and Legal Disciplines of Faculty No. 2, Donetsk State University of Internal Affairs, <https://orcid.org/0000-0003-0769-2364>

Krus Oksana Petrivna Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of History, Music Theory and Methods of Music Education, Rivne State Humanitarian University, Plastova St., 31, Rivne, <https://orcid.org/0000-0002-9746-5554>

DISTANCE EDUCATION AS A CHALLENGE OF MODERN HIGHER EDUCATION: METHODOLOGICAL AND LEGAL DIMENSION

Abstract. The article is devoted to the study of problematic aspects of the provision of educational services by institutions of higher education. In the context of the implementation of educational reforms, it is imperative to create a new form of education that would meet the demands and needs of innovative education and would guarantee the prompt implementation of fundamental educational programs. As a result of the sharp transition to distance learning, institutions of higher education (both in Ukraine and around the world) faced not only difficulties in organizing and conducting classes in distance mode (including technical and communication problems), but also with the problem of maintaining a balance of public interests and the principle of autonomy of higher educational institutions. Attention is focused on the fact that the solution to the problems of legal regulation of the provision of educational services in Ukraine should be carried out taking into account the fact that the activation of distance education in Ukraine is a forced measure related to the introduction of quarantine, but in the future it should become the leading strategy of widespread implementation in the educational process of the specified form of education. In addition, a conclusion was drawn on the expediency of taking certain measures necessary for the successful implementation of distance learning programs in a safe digital environment, by making appropriate changes to the current normative legal acts of Ukraine. Based on the analysis, we can state that in the distance learning system, software and hardware tools operating on the basis of ICT, communication networks and systems, and used by the subjects of the educational process (which are distant from each other), are the determining methods of managing educational activities and teaching methods. under the guidance of a teacher.

Keywords: institutions of higher education, educational services, educational reforms; innovative education; distance learning, information and communication technologies.

Постановка проблеми. Освітня реформа в Україні спрямована на вдосконалення освітнього процесу, підготовку фахівців, які мають дослідницькі вміння та навички, здатні орієнтуватися у просторі наукової інформації та сучасних інформаційних технологіях. У зв'язку з цим, одним із найефективніших напрямів удосконалення методології вищої освіти є використання в навчальному процесі технології дистанційного навчання, що сприяє підвищенню якості знань та оперативності освітнього процесу. Освітня сфера одна з перших зіткнулася з глобальними змінами та необхідністю продовження навчального процесу. Досить оперативно та ефективно система освіти перейшла на дистанційний формат навчання. Проте, у зв'язку з

переходом на новий формат закладу вищої освіти зіткнулися з багатьма труднощами, серед яких можна виділити: відсутність практики запровадження повсюдного дистанційного навчання, готовність учасників освітнього процесу до проведення занять в іншому форматі навчання, фінансові труднощі та якість освіти [1].

Дистанційне навчання в сучасному розумінні сформувалося порівняно нещодавно і тому, беручи до уваги цю новизну, воно орієнтується на передовий методичний досвід, акумульований різними освітніми інституціями світового простору, на застосування новітніх і оперативних педагогічних технологій, що окликаються на запити сучасної освіти та соціуму в цілому [2]. У зв'язку із зазначеним, є актуальним розглянути найбільш суттєві проблеми, властиві розвитку дистанційної освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми та перспективи розвитку дистанційної освіти є предметом дослідження як вітчизняних, так і зарубіжних науковців. У працях таких вчених, як І. П. Воротнікова, Н. В. Чайковська, Л.І. Боремчук [1,2], розглядаються концептуальні положення про дистанційне навчання. Проблеми організації дистанційного навчання висвітлено у роботах І.В. Роберта, Т.В. Пилаєвої, І.Г. Блощинського [11-13] та ін. Незважаючи на велику кількість досліджень, все ще недостатньо глибоко вивчені питання організації та управління дистанційним навчанням, у зв'язку з цим на сьогоднішній момент назріла необхідність пошуку нових шляхів удосконалення дистанційного навчання.

Мета статті - проаналізувати методико-правовий вимір дистанційного навчання у контексті викликів сучасної вищої освіти, виявлення проблемних аспектів надання освітніх послуг закладами вищої освіти та розробка пропозицій щодо вдосконалення правового регулювання відповідної сфери суспільних відносин.

Виклад основного матеріалу. Українське законодавство визначає дистанційне навчання як «індивідуалізований процес набуття знань, умінь, навичок та способів пізнавальної діяльності людини, який відбувається в основному при опосередкованій взаємодії віддалених один від одного учасників навчального процесу у спеціалізованому середовищі, яке функціонує на базі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно - комунікаційних технологій» [3]. Слід зазначити, що чинне законодавство містить ще одне визначення поняття дистанційної форми навчання, де остання визначається як «форма організації навчального процесу в навчальних закладах, яка забезпечує реалізацію дистанційного навчання та передбачає можливість отримання випускниками документів державного зразка про відповідне освітнє або освітньо-кваліфікаційному рівні» [4, п. 1.6].

«Концепція розвитку дистанційної освіти в Україні», прийнята 20 грудня 2000 р., окреслює дистанційне навчання як, «систему технологій, що гарантує оперативну доставку здобувачам освіти, достатнього масштабу матеріалу, що

вивчається; інтерактивне взаємодіяння викладачів і студентів у навчальному процесі, надання особам резерву самостійної роботи з освоєння запропонованого матеріалу» [5]. Таким чином, визначення дистанційної форми навчання розкривається через поняття дистанційного навчання, що цілком природно, оскільки форма навчання є одним із способів реалізації процесу отримання знань, безпосередньо визначених законом. У той же час, з наведених вище визначень можна зробити висновок про те, що характерною особливістю дистанційної освіти/форми навчання є фізична віддаленість учасників освітнього процесу, а також особливе, спеціалізоване середовище, що функціонує «на базі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій».

Визначення терміна «інформаційно-комунікаційні технології» закріплено у низці нормативних актів: [4,5, 6]. Найбільш повне та точне визначення інформаційно-комунікаційних (цифрових) технологій міститься у п. 2 Загальних положень Наказу Міністерства освіти і науки України «Деякі питання організації дистанційної освіти», в якому інформаційно-комунікаційні технології визначаються як «технології створення, накопичення, зберігання та доступу до електронних освітніх ресурсів з навчальних предметів (інтегрованих курсів), а також забезпечення організації та супроводу освітнього процесу за допомогою спеціалізованого програмного забезпечення та засобів інформаційно-комунікаційного зв'язку, в тому числі мережі Інтернет» [6,7].

Основні положення про дистанційну форму навчання закріплені в Законах України «Про освіту» [8], «Про вищу освіту» [9], у Концепції розвитку дистанційної освіти в Україні [5], а також у Положенні про дистанційне навчання [4]. Зазначені нормативно-правові акти розглядають дистанційну освіту «як форму навчання, рівноцінну очній, вечірній, заочній та екстернату, яка реалізується, в основному, при опосередкованій взаємодії віддалених один від одного учасників освітнього процесу в спеціалізованому середовищі, що функціонує на основі психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій» [3].

Питання щодо здійснення дистанційного навчання, організації навчального процесу, щодо проведення іспитів та державної атестації врегульовані наказом Міністерства освіти і науки України «Деякі питання організації дистанційного навчання» [6] від 08.09.2020 р., а також у Рекомендаціях з організації поточного, семестрового контролю та атестації здобувачів освіти [10] від 14.05.2020 р. Незважаючи на те, що дистанційні освітні технології в навчальному процесі застосовуються вже більше десятка років, формування відповідної нормативно-правової бази знаходиться в процесі становлення. Дистанційна форма освіти опинилася у центрі уваги не тільки законодавця, а й вчених. Сучасні тенденції розвитку дистанційної освіти свідчать про подальшу активізацію досліджень у цій сфері. Існують

розбіжності у тлумаченні цього виду навчання, співвідношення заочної форми навчання та дистанційної форми навчання, ведуться різні дискусії щодо визначення понять «дистанційної освіти», «дистанційного навчання». Слід зазначити, що в деяких випадках поняття, що розглядаються, інтерпретуються як синоніми.

Вчений Роберт І. В. у своїй науковій праці «Теорія і методика інформатизації освіти» розкриває дистанційне навчання (розподілене навчання, дистантне навчання) крізь призму процесу передачі знань, вироблення вмінь і навичок у контексті інтерактивного взаємодіяння як між студентом і викладачем, так і між ними (суб'єктами) та інтерактивним джерелом інформаційного ресурсу, який віддзеркалює всі характерні навчальному процесу елементи (мета, цілі, організаційні форми, зміст, засоби навчання, методи), реалізоване в умовах використання прийомів інформаційно-комунікаційні технологій ІКТ [11]. Як вказує Т. В. Пилаєва, під дистанційною освітою слід розуміти «форму здобуття освіти, яка відбувається при фізичному поділі суб'єктів освітнього процесу у просторі та часі, вимагає певної методики розробки навчальних посібників та певної стратегії викладання з використанням сучасних інформаційних та комунікаційних технологій дистанційного навчання» [12].

Враховуючи вищевикладене, можна стверджувати, що дистанційне навчання – це форма реалізації права на здобуття освіти, що базується на використанні інформаційно-комунікаційних технологій, а також спосіб організації навчального процесу із застосуванням технологій, за допомогою яких проходить навчання. На відміну від цього, дистанційна освіта - це система, в якій реалізується процес дистанційного навчання для здобуття освіти. Слід зазначити, що дистанційне навчання нерідко розглядають як заочне навчання через спілкування з викладачем через Інтернет. На перших етапах існування дистанційної освіти, у зв'язку з нерозробленістю його поняттєвого апарату, воно також розумілося як різновид заочного навчання [13, с. 5].

Отже, на основі системного аналізу означених вище тлумачень, можемо констатувати, що більшість дослідників, у дефініції «дистанційне навчання» вирізняють та науково аргументують такі його складові, як: навчання у паралельній (синхронній) та неодноразовій (асинхронній) формі; елементами навчального процесу є: організаційні форми, зміст, цілі, засоби навчання, методи); суб'єкти навчання; засоби ІКТ. Наукова спільнота керується формулюванням, окресленим у Наказі міністерства освіти і науки України «Про затвердження Положення про дистанційне навчання», в якому вказано, що «дистанційне навчання (ДН) – індивідуалізований процес здобуття знань, умінь, навичок і способів пізнавальної діяльності індивіда, що здійснюється, здебільшого, за посереднього екстериторіального (віддалених один від одного учасників) взаємодіяння суб'єктів навчального процесу в особливому

середовищі, яке ґрунтується на новітніх інформаційно-комунікаційних та психолого-педагогічних технологіях» [4].

Внаслідок різкого переходу до дистанційного навчання, закладу вищої освіти (як в Україні, так і в усьому світі) зіткнулися не лише з труднощами в організації та проведенні занять у дистанційному режимі (включаючи технічні та комунікаційні проблеми), а й із проблемою дотримання балансу суспільних інтересів та принципу автономії закладів вищої освіти. У Європейському Союзі (ЄС) принцип автономії освіти виявляється у наданні самостійності державам-учасникам ЄС у створенні систем освіти та навчання, і навіть у наповненні змісту навчальних програм. Відповідно до ст. 165 Договору про функціонування Європейського Союзу (TFEU) [14] Європейський Союз сприяє розвитку якісної освіти, заохочуючи співпрацю між країнами ЄС і, за необхідності, підтримуючи та доповнюючи їхні дії.

Конституція України прямо не закріплює принцип автономії освіти, водночас зазначений принцип міститься у Законі України «Про освіту» (п. 1, ст. 1), Законі України «Про вищу освіту». На підставі зазначених норм, у період карантину, Міністерством освіти і науки України було рекомендовано закладам вищої освіти самостійно визначити організацію навчального процесу [15]. Також для забезпечення безперервного освітнього процесу багато українських університетів розробили та прийняли локальні нормативні акти, що закріплюють, на період введення карантинних заходів, організацію навчання із застосуванням дистанційних освітніх технологій. Навчання було рекомендовано проводити в системі дистанційного навчання Moodle, а також на платформі Google for Education, зокрема Google Classroom, а також інших сервісів для дистанційного навчання. Освітній процес із застосуванням дистанційних освітніх технологій організовувався відповідно до робочих навчальних планів закладів вищої освіти та розкладу навчальних занять [16].

Положення про дистанційне навчання визначає, що дистанційна форма навчання - це форма організації навчального процесу у навчальних закладах, яка забезпечує реалізацію дистанційного навчання та передбачає можливість отримання випускниками документів державного зразка про відповідний освітній чи освітньо-кваліфікаційний рівень. Тобто, говорячи про освітню онлайн діяльність, йдеться про дистанційну форму освіти, що здійснюється у навчальних закладах. У цьому випадку вимоги до суб'єкта підприємницької діяльності встановлюються відповідними спеціальними законами про освіту та ліцензійними умовами провадження освітньої діяльності.

Якщо йдеться про різного роду Інтернет - платформи, ресурси, що надають доступ до контенту (курсів, лекцій, вебінарів), платформ, для взаємодії продавців (постачальників послуг) та покупців (споживачів) освітніх послуг та отримання комісії за укладеними договорами, то в даному випадку мова йдеться про надання інших інформаційних послуг або інших видів освіти. Суб'єкт господарювання може обрати одну з організаційно-правових

форм господарської діяльності, визначених Господарським кодексом України, як правило, це буде або товариство з обмеженою відповідальністю, або провадження діяльності як фізична особа-підприємець. Надання всіх освітніх онлайн-послуг у широкому розумінні за своєю суттю є відносинами у сфері електронної комерції. Правові відносини у сфері електронної комерції під час укладання електронних угод регулюються Законом України «Про електронну комерцію». Тобто, при здійсненні освітньої онлайн діяльності суб'єкти господарювання повинні дотримуватись вимог зазначеного Закону, зокрема вимоги щодо укладання електронного договору та про інформацію, доступ до якої має бути забезпечений.

Розвиток технологій та диджиталізація не могли оминати освітню діяльність. Ринок онлайн-освіти у світі стрімко зростає. Згідно з дослідженнями, до 2022 року світовий ринок EdTech (освітніх бізнес-проектів, побудованих з використанням інформаційних технологій) та онлайн-навчання зростає на 5,08% на рік і загальна вартість становитиме 243 мільярди доларів. Індустрія освіти переживає кардинальні зміни щодо постачання освітніх послуг, тому зростання частки онлайн-освіти є закономірним процесом. Такі платформи як Coursera, Udemy, EdX, The Open University відкрили доступ до освітніх програм від найкращих університетів, компаній та експертів у світі [17].

Світові тренди не оминули і український ринок освітніх послуг, і такі платформи як Prometheus, EdEra, ВУМonline, Wisecow існують на українському ринку освітніх онлайн-послуг. Крім того, окремі підприємці та експерти пропонують послуги з онлайн-навчання у різних галузях і сферах: від вивчення основ робототехніки та програмування до курсів особистісного розвитку та фінансової грамотності.

Сьогодні в Україні працюють переважно такі моделі [18]:

- надання платного доступу до контенту, розміщеного в мережі Інтернет (відео-лекції, онлайн-вебінари тощо);
- створення платформ для взаємодії продавців (постачальників послуг) та покупців (споживачів) освітніх послуг та отримання комісії за укладеними договорами;
- дистанційну освіту, що надається суб'єктами освітньої діяльності з видачею відповідного документа про освіту;
- надання безкоштовного доступу до частини курсів як інструмент залучення клієнтів до платних послуг, що надаються ресурсом або платформою.

Одним із найважливіших показників інноваційного та технологічного потенціалу кожної країни є рівень розвитку технологій, здатність економіки країни розвиватися в умовах цифрових трансформацій, які все активніше відбуваються з кожним роком. Інститут Портуланс (Portulans Institute) та Світовий альянс інформаційних технологій та послуг (World Information

Technology and Services Alliance) щорічно випускають звіт, в якому аналізують індекс мережевої готовності – комплексний показник, що характеризує рівень розвитку інформаційних технологій країн світу. Автори дослідження виходять з ідеї, що існує тісний зв'язок між розвитком інформаційно-комунікаційних технологій та економічним благополуччям, оскільки технології відіграють сьогодні провідну роль у розвитку країн, підвищенні продуктивності та конкурентоспроможності, диверсифікують економіку та стимулюють ділову активність громадян, тим самим сприяючи підвищенню рівня життя людей.

В даний час Індекс мережевої готовності (Networked Readiness Index) вважається одним із найважливіших показників інноваційного та технологічного потенціалу країн світу та можливостей їх розвитку у сфері високих технологій та цифрової економіки. Дослідження також використовується як засіб аналізу для побудови порівняльних рейтингів, що відображають рівень розвитку інформаційного суспільства в різних державах. Індекс мережевої готовності (Networked Readiness Index) – це комплексний показник, що характеризує рівень розвитку інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) та мережевої економіки у країнах світу. Індекс розроблено у 2002 році і раніше випускався Всесвітнім економічним форумом (World Economic Forum) та міжнародною школою бізнесу INSEAD у рамках спеціальної щорічної серії доповідей щодо розвитку глобального інформаційного суспільства (табл. 1).

Серед 130 країн світу, Україна у 2021 році займала 53 місце в рейтингу (індекс становить -55,7), який відображає інноваційний і технологічний потенціал країн світу. Лідирують в даному рейтингу Нідерланди.

Індекс мережевої готовності складається з чотирьох окремих складових:

1. Доступ до технологій та інтернет-інфраструктури. Цей рівень відповідає за наявність цифрових інфраструктур, їх якість та орієнтованість на нові технології. У цьому рейтингу наша країна має індекс 49,20.

2. Використання технологій громадянами, бізнесом та державою. Наступним кроком є використання цифрових технологій громадянами задля підвищення продуктивності, досягнення певних соціальних та комерційних цілей. У цьому рейтингу наша країна має індекс 54,29.

3. Регулювання та управління сферою технологій. Рівень відповідає за оцінку державної спроможності правовому регулюванні та підвищенні довіри до цифрових технологій. У цьому рейтингу наша країна має індекс 58,93.

4. Вплив технологій на економіку та якість життя. Цей рівень визначає, на скільки цифрові технології впливають на повсякденне життя громадян, їх якість життя, ведення бізнесу. має індекс 49,20. У цьому рейтингу наша країна має індекс 60,40 [19].

**Таблиця 1. Рейтинг країн світу за Індексом мережевої готовності
(Portulans Institute: Networked Readiness Index 2021)**

№	Країна	Доступ до технологій та інтернет-інфраструктури	Використання технологій громадянами, бізнесом та державою	Регулювання та управління сферою технологій	Вплив технологій на економіку та якість життя	Індекс мережевої готовності
1	Нідерланди	81.74	75.18	90.23	81.10	82.06
2	Швеція	80.38	76.48	88.10	81.31	81.57
3	Данія	76.76	79.53	90.13	78.52	81.24
4	США	87.81	75.65	87.26	73.64	81.09
5	Фінляндія	75.13	76.51	89.71	80.54	80.47
6	Швейцарія	82.96	72.81	84.84	80.19	80.20
7	Сінгапур	75.80	74.75	84.74	84.77	80.01
8	Німеччина	80.03	75.12	84.22	76.41	78.95
9	Норвегія	71.88	75.27	90.88	75.94	78.49
10	Великобританія	76.78	69.44	83.64	76.52	76.60
53	Україна	49.20	54.29	58.93	60.40	55.70

**Джерело: складено за даними [19]*

Нові освітні моделі мають сприяти осмисленому навчанню в електронному форматі; розробці нових педагогічних моделей та стратегій навчання, що поєднують співпрацю, роздуми, тематичні/ділові ігри або інше моделювання навчальних завдань у фізичному чи цифровому навчальному просторі. Успішна реалізація нових моделей освіти потребує інвестицій у технології навчання, наприклад, для розробки онлайн-інструментів для різних цілей (спільних онлайн-дискусій, для відпрацювання нових навичок для окремих спеціальностей) та використання технологій для покращення процесу зворотного зв'язку, а також для розвитку індивідуального навчання.

В даний час фахівці UNESCO пропонують такі інструменти для організації дистанційного навчання: 1) ресурси, що забезпечують надання психологічної підтримки учасникам освітнього процесу; 2) системи управління цифровим навчанням з широким спектром охоплення цілей, наприклад, для заповнення прогалів у навчанні, для взаємодії між усіма учасниками освітнього процесу в реальному часі, такі як Century Tech, Google Classroom, Moodle, Skooler та ін; 3) системи для навчання на базі мобільних пристроїв різної функціональності, наприклад, Kolibri, Ustad Mobile, Funzi та ін; 4) платформи масових відкритих онлайн курсів (MOOC) найпоширеніші: Coursera, EdX, FutureLearn та ін.; 5) послуги самостійного навчання, такі як Mindspark, Бібліотека SDG Academy, SmartHistory, YouTube та ін; 6) платформи для спільної роботи, що підтримують відеозв'язок у реальному часі, наприклад, Skype, Zoom, WebEx, Hangouts Meet та ін; 7) мобільні додатки для читання (Глобальна цифрова бібліотека, Worldreader), інструменти створення цифрового навчального контенту (Nearpod, Trello) та електронні бази навчальних матеріалів (EdSurge, Ресурси Європейської комісії), і т.д. [20].

Сьогодні однією з провідних глобальних мереж є Universitas 21 (U21) [Bringing Leading Global Universities Together. Universitas21. URL:

<https://universitas21.com/what-we-do/about-us/benefits-internationalisation> (дата звернення 10.04.2021).], до якої входять 27 науково-дослідних університетів з 18 різних країн світу. Метою створення U21 є розширення взаємодії між провідними університетами через заохочення освітніх інновацій, підтримку участі дослідників та підвищення рівня досвіду студентів. Адаптуючи та пропонуючи нові індивідуальні програми та віртуальні міжнародні можливості, мережа U21 знаходиться у стані активного зростання. Наприклад, з початку пандемії COVID-19 мережа U21 забезпечила віртуальні глобальні заходи в реальному часі, миттєво, для більш ніж 5000 студентів, що дозволило їм об'єднатися та працювати зі своїми колегами по всьому світу.

Висновок. Вирішення проблем правового регулювання надання освітніх послуг в Україні має здійснюватися з урахуванням того, що активізація дистанційної форми навчання в Україні - це вимушений захід, пов'язаний із запровадженням карантинних обмежень, викликаних пандемією COVID-19, але в подальшому повинна стати ведучою стратегією повсюдного впровадження в освітній процес закладів вищої освіти зазначеної форми навчання. Разом з тим, оскільки в сучасному світі існує загроза виникнення нових пандемій, варто розробити та закріпити на законодавчому рівні спеціальні норми, спрямовані на врегулювання надання освітніх послуг закладами вищої освіти.

Крім того, доцільно вжити певних заходів, необхідних для успішної реалізації дистанційних програм в умовах безпечного цифрового освітнього середовища, шляхом внесення відповідних змін до чинних нормативно-правових актів. При цьому необхідно враховувати, що дистанційне навчання - це форма реалізації права на здобуття освіти, що базується на використанні інформаційно-комунікаційних технологій, а також спосіб організації навчального процесу із застосуванням технологій за допомогою яких проходить навчання. На відміну від цього, дистанційна освіта - це система, в якій реалізується процес дистанційного навчання для здобуття освіти.

Література:

1. Воротнікова І. П. Дистанційне навчання: виклики, результати та перспективи: порадник. З досвіду роботи освітян міста Києва : педагогам, ученикам, батькам, керівникам закладів освіти / упоряд.: І. П. Воротнікова, Н. В. Чайковська; Київ. ун-т ім. Б. Грінченка. Київ, 2020. 455 с. URL: <https://don.kyivcity.gov.ua/files/2020/8/19/90.pdf>.
2. Бoremчук Л. І. Дистанційне навчання як педагогічна технологія. *Луцький пед. коледж. (Наукова конференція)*. 2021. URL: <http://intkonf.org/boremchuk-li-distantsiyne-navchannya-uk-pedagogina-tehnologiya/>
3. Про вищу освіту: Закон України 01.07.2014 р. №1556-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
4. Про затвердження Положення про дистанційне навчання : наказ М-ва освіти і науки України 25 квіт. 2013 р. № 466. Верховна Рада України. Законодавство України. Офіц. вісн. України. 2013. № 36. С. 202–206. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13>.

5. Концепція розвитку дистанційної освіти в Україні року: Постанова від 20 грудня 2000. Міністерство освіти і науки України. URL: <http://www.osvita.org.ua/distance/pravo/00.html>
6. Деякі питання організації дистанційного навчання: Наказ Міністерства освіти і науки України від 08.09.2020 р. № 1115. URL: <https://zakon.rada.gov.Ua/laws/show/z0941-20#Text>
7. Про затвердження Змін до Положення про дистанційне навчання : наказ М-ва освіти і науки України від 14 лип. 2015 р. № 761. Офіц. вісн. України. 2015. № 64. С. 516–518.
8. Про освіту: Закон України 05.09.2017 р. №2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
9. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
10. Щодо організації поточного, семестрового контролю та атестації здобувачів освіти із застосуванням дистанційних технологій: Лист Міністерства освіти і науки України від 14.05.2020 р. № 1/9-249. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/shodo-organizaciyi-potochnogo-semestrovogo-kontrolyu-ta-atestaciyi-zdobuvachiv-osviti-iz-zastosuvannyam-distancijnih-tehnologij>
11. Роберт І. В. Теорія і методика інформатизації освіти (психолого-педагогічний і технологічний аспекти). 2-е вид., доп.: монографія. К. 2012. 274 с.
12. Пилаєва Т.В. До розуміння поняття «дистанційна освіта». 2019. URL: <http://repository.hneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/12644/lpdf>
13. Блощинський І. Г. Сутність та зміст поняття «дистанційне навчання» в зарубіжній та вітчизняній науковій літературі. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України*, 2015. Випуск 3. С. 1-20.
14. Договір про функціонування Європейського Союзу (нова редакція). URL: <https://eulaw.ru/treaties/tfeu>.
15. Про організаційні заходи для запобігання поширенню коронавірусу COVID-19: Наказ Міністерства освіти і науки України від 16.03.2020 р. № 406. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0406729-20>
16. Додаток до Положення про організацію освітнього процесу в Національному педагогічному університеті імені М.П. Драгоманова. URL: <https://fpgoe.npu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/02/pdf>
17. Освітня онлайн-діяльність - правові та податкові аспекти. БУХГАЛІТЕР.UA
18. Впровадження дистанційних технологій навчання у ВНЗ: засідки, проблеми, практичний досвід: зб. тез виступів на міжвузів. наук.-метод. вебінарі. Харків: PBB ХТЕІ КНТЕУ, 2015. 64 с. URL: http://conf.htei.org.ua/wp-content/uploads/2015/04/Webinar_2015.pdf.
19. Networked Readiness Index 2021. Інститут Портуланс / Portulans Institute. URL: <http://networkreadinessindex.org/>
20. Рішення для дистанційного навчання. UNESCO. URL: <https://en.unesco.org/covid19/educationresponse/solutions>

References:

1. Vorotnikova, I. P. (2020). Dystantsijne navchannia: vyklyky, rezul'taty ta perspektyvy: poradnyk. Z dosvidu roboty osvitan mista Kyieva : pedahoham, uchenyam, bat'kam, kerivnykam zakladiv osvity/ [Distance learning: challenges, results and prospects: a guide. From the work experience of Kyiv educators: to teachers, students, parents, heads of educational institutions] uporiad.: I. P. Vorotnikova, N. V. Chajkovs'ka; Kyiv. *un-t im. B. Hrinchenko [University named after B. Hrinchenko]*. Kyiv. 455 s. Retrieved from: <https://don.kyivcity.gov.ua/files/2020/8/19/90.pdf>. [in Ukrainian].
2. Boremchuk, L. I.(2021). Dystantsijne navchannia iak pedahohichna tekhnolohiia [Distance learning as a pedagogical technology]. *Luts'kyj ped. koledzh. (Naukova konferentsiia [Lutsky ped. college. (Scientific Conference)])*. Retrieved from: <http://intkonf.org/boremchuk-li-distsantsijne-navchannya-yak-pedagogina-tehnologiya/>[in Ukrainian].

3. Pro vyschu osvitu: Zakon Ukrainy 01.07.2014 r. №1556-VII [On higher education: Law of Ukraine dated July 1, 2014 No. 1556-VII.]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>[in Ukrainian].

4. Pro zatverdzhennia Polozhennia pro dystantsijne navchannia : nakaz M-va osvity i nauky Ukrainy 25 kvit. 2013 r. № 466. Verkhovna Rada Ukrainy. Zakonodavstvo Ukrainy. Ofits. visn. Ukrainy. 2013. № 36 [On the approval of the Regulation on distance learning: order of the Ministry of Education and Science of Ukraine of April 25. 2013 No. 466. Verkhovna Rada of Ukraine. Legislation of Ukraine. officer release of Ukraine.]. S. 202–206. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13>. [in Ukrainian].

5. Kontseptsiia rozvytku dystantsijnoi osvity v Ukraini roku: Postanova vid 20 hrudnia 2000. Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy [On the approval of the Regulation on distance learning: order of the Ministry of Education and Science of Ukraine of April 25. 2013 No. 466. Verkhovna Rada of Ukraine. Legislation of Ukraine. officer release of Ukraine.]. Retrieved from: <http://www.osvita.org.ua/distance/pravo/00.html>[in Ukrainian].

6. Deiaki pytannia orhanizatsii dystantsijnoho navchannia: Nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukrainy vid 08.09.2020 r. № 1115 [Some issues of distance learning organization: Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine dated September 8, 2020 No. 1115]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.Ua/laws/show/z0941-20>[in Ukrainian].

7. Pro zatverdzhennia Zmin do Polozhennia pro dystantsijne navchannia : nakaz M-va osvity i nauky Ukrainy vid 14 lyp. 2015 r. № 761. Ofits. visn. Ukrainy. 2015. № 64 [On the approval of the Amendments to the Regulation on distance learning: order of the Ministry of Education and Science of Ukraine dated July 14. 2015 No. 761. Official. release of Ukraine. 2015. No. 64.]. S. 516–518. [in Ukrainian].

8. Pro osvitu: Zakon Ukrainy 05.09.2017 r. №2145-VIII [On education: Law of Ukraine dated September 5, 2017 No. 2145-VIII]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> [in Ukrainian].

9. Pro vyschu osvitu: Zakon Ukrainy vid 01.07.2014 r. № 1556-VII [On higher education: Law of Ukraine dated July 1, 2014 No. 1556-VII]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> [in Ukrainian].

10. Schodo orhanizatsii potochnoho, semestrovoho kontroliu ta atestatsii zdobuvachiv osvity iz zastosuvanniam dystantsijnykh tekhnolohij: Lyst Ministerstva osvity i nauky Ukrainy vid 14.05.2020 r. № 1/9-249 [Regarding the organization of current, semester monitoring and certification of education seekers using remote technologies: Letter of the Ministry of Education and Science of Ukraine dated 05/14/2020 No. 1/9-249]. Retrieved from: <https://mon.gov.ua/ua/npa/shodo-organizaciyi-potochnogo-semestrovogo-kontrolyu-ta-atestaciyi-zdobuvachiv-osviti-iz-zastosuvannyam-distancijnih-tehnologij> [in Ukrainian].

11. Robert, I. V.(2012). Teoriia i metodyka informatyzatsi osvity (psykholohopedahohichnyj i tekhnolohichnyj aspekty) [Theory and methods of informatization of education (psychological-pedagogical and technological aspects)]. 2-e vyd., dop.: monohrafiia [2nd ed., supplement: monograph]. K. 2012. 274 s. [in Ukrainian].

12. Pylaieva, T.V. (2019). Do rozuminnia poniattia «dystantsijna osvita» [To understand the concept of "distance education"]. Retrieved from: <http://repository.hneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/12644/lpdf> [in Ukrainian].

13. Bloschyns'kyj, I. H.(2015). Sutnist' ta zmist poniattia «dystantsijne navchannia» v zarubizhnij ta vitchyznianiij naukovij literaturi [The essence and content of the concept of "distance learning" in foreign and domestic scientific literature.]. *Visnyk Natsional'noi akademii Derzhavnoi prykordonnoi sluzhby Ukrainy. Vypusk 3* [Bulletin of the National Academy of the State Border Service of Ukraine. Issue 3.]. S. 1-20. [in Ukrainian].

14. Dohovir pro funktsionuvannya Yevropejs'koho Soiuzu (nova redaktsiia) [Treaty on the Functioning of the European Union (new edition)]. Retrieved from: <https://eulaw.ru/treaties/tfeu>. [in Ukrainian].

15. Pro orhanizatsijni zakhody dlia zapobihannya poshyrenniu koronavirusu COVID-19: Nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukrainy vid 16.03.2020 r. № 406 [On organizational measures to prevent the spread of the COVID-19 coronavirus: Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine dated March 16, 2020 No. 406]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0406729-20#Text> [in Ukrainian].

16. Dodatok do Polozhennia pro orhanizatsiiu osvith'oho protsesu v Natsional'nomu pedahohichnomu univer-syteni imeni M.P. Drahomanova [To the Regulation on the organization of the educational process at the National Pedagogical University named after M.P. Drahomanova]. Retrieved from: <https://fpgoe.npu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/02/pdf> [in Ukrainian].

17. Osvitnia onlajn-diial'nist' - pravovi ta podatkovyi aspekty [Online educational activity - legal and tax aspects]. BUKHALTER.UA Retrieved from: https://buh.ligazakon.net/analitycs/195491_osvtnya-onlayn-dyalnst-pravov-ta-podatkov-aspekti [in Ukrainian].

18. Vprovadzhennia dystantsijnykh tekhnolohij navchannia u VNZ: zasidky, problemy, praktychnyj dosvid: zb. tez vystupiv na mizhvuziv [Implementation of distance learning technologies in universities: pitfalls, problems, practical experience: coll. theses of speeches at interuniversity]. *Nauk.-metod. vebinari [Science and method webinars]*. Kharkiv: RVV KhTEI KNTEU, 2015. 64 s. Retrieved from: http://conf.htei.org.ua/wp-content/uploads/2015/04/Webinar_2015.pdf. [in Ukrainian].

19. Networked Readiness Index 2021. Instytut Portulans / Portulans Institute. Retrieved from: <http://networkreadinessindex.org/> [in English].

20. Rishennia dlia dystantsijnoho navchannia [Solutions for distance learning]. UNESCO. Retrieved from: <https://en.unesco.org/covid19/educationresponse/solutions> [in English].

